

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

495-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2014 M. SAUSIO 21–22 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo. Tvarumo modelis XXI amžiui“ (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 177/01)

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo. Tvarumo modelis XXI amžiui.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. gruodžio 16 d. priėmė savo nuomonę.

495-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. sausio 21–22 d. (sausio 21 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas vis labiau plinta viso pasaulio bendruomenėse ir miestuose, kuriuose naudojantis technologijų tinklais stengiamasi gauti kuo daugiau naudos kuo mažesniais ištekliais, vykdant tokią veiklą kaip produktų nuomojimas, skolinimas, mainai, dovanojimas, keitimasis arba dalijimasis jais iki šiol neįsivaizduotu mastu.

1.2 Tai ne tik daro poveikį ekonomikai⁽¹⁾, bet ir iš esmės keičia pačią darbo koncepciją, todėl bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas artimiausiais metais gali tapti svarbiu užimtumo šaltiniu.

1.3 Taigi, bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas yra naujoviškas, ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudą nešantis gamybos ekonomikos papildymas į naudojimą orientuota ekonomika. Be to, tai gali būti būdas ekonomikos ir finansų krizei įveikti, nes sudaromos galimybės tarpusavio mainams, esant poreikiui.

1.4 Atsižvelgiant į bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo, kaip naujo reiškinio, sudėtingumą ir mastą, atitinkamos institucijos, remdamosi tiksliais tyrimais, turi reguliuoti ir valdyti šioje srityje vykdomą veiklą, kad būtų galima nustatyti visų dalyvaujančių subjektų teises ir pareigas. Viena vertus, toks vartojimas gali patenkinti socialinius poreikius tais atvejais, kai nėra komercinio suinteresuotumo, kita vertus, kaip veiklą, kuria siekiama pelno, jis padeda kurti darbo vietas laikantis mokesčių įstatymų, saugos standartų ir atsakomybės, vartotojų apsaugos ir kitų privalomų reikalavimų.

⁽¹⁾ <http://www.web-strategist.com/blog/2013/07/27/collaborative-economy-industry-stats>.

1.5 Komisija turėtų įtraukti bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo klausimą į savo darbotvarkę ir jį spręsti skirtingais etapais:

- Visų pirma, reikia sudaryti ES teisėje jau įtvirtintų ir piliečių apsaugą užtikrinančių pagrindinių teisių ir principų sąvadą, kaip tai buvo padaryta ES interneto teisių kodekso atveju.
- Vėliau reikia atlikti susijusius tyrimus, nes jie yra būtini, kad Europos Komisija galėtų imtis veiksmų siekdama nustatyti kliūtis, kurios gali trukdyti plėtoti tokią veiklą, ir spręstinas problemas, pabrėžiant europinę naudą, kurią duotų Europos mastu priimta priemonė. Šiuo tikslu Komisija turi skirti pakankamai finansinių lėšų tiek Sveikatos ir vartotojų reikalų (SANCO) generaliniam direktoratui, tiek ir Teisingumo generaliniam direktoratui.
- Taip pat reikia sukurti duomenų bazę, skirtą keitimuisi patirtimi ir gerąja praktika bendravimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo srityje, ir visiems vartotojams suteikti prieigą prie jos. Kartu būtų galima rengti sąmoningumo ugdymo ir informavimo kampanijas bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo klausimais.
- Galiausiai, remiantis sukaupta patirtimi, reikia imtis tarpvalstybines problemas reglamentuojančių ir pridėtinės europinės vertės šioje srityje duodančių teisės aktų suderinimo.

2. Įžanga

2.1 Tai, kad dabartinė sistema pamažu išsiėmė ir nebepatenkinti individualių ir kolektyvinių piliečių poreikių, sudaro palankias sąlygas rasti naujoms alternatyvoms, kurios dera prie skaitmeniniais tinklais pagrįstos ateities poreikių ir iššūkių.

2.2 Ši nuomonė savo iniciatyva atitinka strategiją „Europa 2020“, kurioje siūloma prekių ir paslaugų vartojimą derinti su pažangiu, tvariu ir integraciniu augimu, taip pat būtinybe kurti darbo vietas, didinti produktyvumą ir užtikrinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Be to, bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo sričiai tiesiogiai arba netiesiogiai taikomos ir kitos ES strategijos, pavyzdžiui, komunikatas dėl tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano ⁽²⁾, Europos socialinių inovacijų iniciatyva ir „Europos skaitmeninė darbotvarkė“.

2.3 Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas gali būti elgsena, kuria siekiama prisitaikyti prie dabartinės ekonominės ir finansinės padėties, ir jis gali pateikti atsakymus, kaip įveikti dėl ekonominės krizės vis didėjančią nežinomybę. Tai gali būti ir galimybė sugrįžti į tvaraus ekonominio, socialinio vystymosi ir žmogaus raidos kelią, visoje planetoje tausojant aplinką.

2.4 Be to, piktnaudžiavimas pernelyg dideliu vartojimu (hipervartojimu) prisidėjo prie to, kad regionai gamintojai ir regionai vartotojai atsidūrė nelygioje padėtyje, o tai juose lėmė priešišką socialiai atskirtųjų ir nutukusiųjų arba švaistymo ir skurdo sambūvį. Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas gali tapti papildoma rinkos priemone, kuria būtų galima atgaivinti ir stimuliuoti vidaus rinką, sutvirtinant ją ir užtikrinant joje didesnę pusiausvyrą bei tvarumą, jei bus sukurta nuolatinė struktūra.

2.5 Priešinantis akivaizdžiai netvariai perteklinei gamybai ir besaikiam vartojimui, bendradarbiavimu ir dalyvavimu grindžiamas vartojimas skatina puoselėti tarpusavio pagalbos vertybes ir solidarumą. Žurnale Forbes neseniai buvo paskelbta, kad plėtojant bendradarbiavimu grindžiamą vartojimą gaunamų pajamų šaltinis šiais metais viršys 3,5 mlrd. JAV dolerių, t. y. padidės daugiau kaip 25 proc.

2.6 Taigi, pasiūla ir vartojimas vertinami ne kaip paprasčiausias prekių turėjimas, bet kaip kolektyvinis naudojimas, jomis siekiant patenkinti realius poreikius ir užtikrinti asmeninį tobulėjimą, kurie nieko bendro neturi su simboliniu vartojimu ir dirbtinai sukurtu ir stimuliuojamų norų patenkinimu.

2.7 Nors tradicinėje vartotojiškoje visuomenėje prekės yra skirtos asmeninei nuosavybei, greitam suvartojimui ir pirmalaikiam išmetimui, bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamam vartojimui būdinga kurti ilgalaikio vartojimo prekes, skirtas intensyviai naudoti, kad jos galėtų tarnauti keletui asmenų arba visą to paties vartotojo ar naudotojo gyvenimą, o tai yra indėlis į labiau aplinką tausojančią elgseną naudojamų prekių gyvavimo ciklo atžvilgiu. Naujosios technologijos (tiesioginio keitimosi (P2P, angl. *Peer-to-peer*) ir socialiniai tinklai) rodo, kokios svarbios virtuali ir reali bendruomenės.

⁽²⁾ COM(2008) 397 final.

2.8 Ekonomikos krizės sąlygomis plinta tendencija turėti mažiau daiktų, vengti švaistymo ir stebėti gaunamą naudą patenkinamų poreikių požiūriu, vadovaujantis principu, kad sukauptas turtas negarantuoja gerovės.

2.9 Pagrindinis dalykas – žmones, kuriems reikia prieigos prie tam tikrų išteklių, susieti su tais asmenimis, kurie tokių išteklių turi ir juos nepakankamai panaudoja, todėl gali juos paskolinti, atiduoti, iškeisti, nuomoti ir pan. Tokie santykiai grindžiami naudotojų bendruomeniškumo jausmu, dalijimosi ir dalyvavimo principu, kai pasitikėjimas padeda užmegzti ryšius, plėtoti alternatyvų vartojimą ir ilgam išlaikyti taip atsiradusius santykius. Būtina, kad visa tai vyktų skaidriai, ypač tvarkant finansinius reikalus ir užtikrinant bendradarbiavimu pagrįstą vartojimą skatinančių platformų atsakomybę.

2.10 Technologijomis pagrįsto bendradarbiavimo ir dalijimosi galimybės pamažu keičia nuosavybės ir komercinių santykių suvokimą⁽³⁾. Prekę, kaip ir paslaugą, galima ne tik nusipirkti, bet ir išsinuomoti, perimti arba pasidalyti.

2.11 Vartotojai pageidauja turėti mažiau turto, bet gauti daugiau naudos. Žmonių jaučiama racionali nauda daugiausia susijusi su mažinimu ir praktiniais aspektais, tačiau emociniu požiūriu jie patiria asmeninį pripažinimą ir priklausymo jausmą⁽⁴⁾. Siūlydamos patogias ir dažnai pigesnes alternatyvas, bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo iniciatyvos užtikrina optimalų jau turimų išteklių panaudojimą ir leidžia išvengti nereikalingų naujų prekių gamybos. Trumpai tariant, dalijimasis – rentabili ir tausi veikla.

2.12 Užtenka pagyvoti apie turinio (nuotraukų, muzikos, vaizdo įrašų, knygų ir pan.) skaitmeninimą ir pamatysime, kad daugelis žmonių suprato, jog dažnai jie nori ne paties disko, bet muzikos, kuri jame įrašyta. Jie yra patenkinti, jei gali tokią turinį pasiekti, kai tik to nori, ir juo labiau, jei kartu jie sutaupo laiko ir atlaisvina savo asmeninę erdvę.

2.13 Bendradarbiavimu ir dalyvavimu grindžiamo vartojimo koncepcija taip pat yra išeitis pažeidžiamiausios visuomenės grupėms, visų pirmą finansinių sunkumų patiriančioms šeimoms arba namų ūkiams, praradusiems prieigą prie tradicinių kredito kanalų, leidžiančių įsigyti reikalingų prekių, turint omenyje dabartines socialines sąlygas. Kartu tai yra alternatyvi galimybė žmonėms, kurie gali tradiciniu būdu naudotis prekių ir paslaugų rinka, tačiau sąmoningai nusprendžia to nedaryti, kadangi tai prieštarauja jų asmeninėms vertybėms.

2.14 Nuo 1999 m. tvarus vartojamas Jungtinių Tautų buvo pripažintas pagrindine vartotojų teise, tačiau Europos Sąjungoje, kur vartotojų apsaugos teisės aktai buvo priimti anksčiau, tokia teisė nepripažinta. Vis dėlto, kaip primygtinai ragino EESRK⁽⁵⁾, tokią teisę reikėtų pripažinti pakeičiant Sutartis, į kurias turėtų būti įtrauktas „tausaus vartojimo politikos plėtojimo principas“.

Be to, EESRK priėmė kelias nuomones dėl ekologiškos ekonomikos⁽⁶⁾ ir nuomonę dėl suplanuoto nusidėvėjimo⁽⁷⁾. Neseniai priimtoje rezoliucijoje dėl vartotojų darbotvarkės Europos Parlamentas konkrečiai prašo Komisijos imtis spresti šį klausimą.

3. Bendradarbiavimu ir dalyvavimu grindžiamas vartojimas. Konceptualus požiūris

3.1 Dažniausiai bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas apibrėžiamas kaip įprasta dalijimosi, keitimosi, skolinimo, nuomos arba dovanojimo praktika naudojantis šiuolaikinėmis technologijomis ir bendruomenėmis.

Šis apibrėžimas aiškiai rodo, kad bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas anaip tol nėra naujas sumanymas, bet veikiau įprastos veiklos atgaivinimas jai panaudojant modernias technologijas, kurios užtikrina didesnę paslaugų veiksmingumą ir pritaikomumą. Be to, bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas visada turi būti grindžiamas savo iniciatyva ir savanorišku dalyvavimu.

⁽³⁾ Botsman, Rachel. „Kas mano – tas tavo: bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo atsiradimas“ (isp. *Lo que es mío es tuyo: el nacimiento del consumo colaborativo*).

⁽⁴⁾ Campbell Mithun užsakymu Carbonview Research atliktas tyrimas, 2012 m.

⁽⁵⁾ OL C 185, 2006 8 8, p. 71.

⁽⁶⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 18.

⁽⁷⁾ CESE 1904/2013 „Produktų gyvavimo trukmės sistema ir vartotojų informavimas“ (nuomonė OL dar nepaskelbta).

3.2 Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas yra trečioji interneto banga, kai žmonės susitinka virtualioje erdvėje, bet dalijasi realiame gyvenime. Jis taip pat taikliai apibūdinamas kaip paleidžiantis į apyvartą viską, kas egzistuoja.

3.3 Be abejonės, bendradarbiavimu arba dalyvavimu pagrįsto vartojimo atsiradimą lėmė trys pirmtakai: ekonomikos ir vertybių krizė, socialinių tinklų plėtra ir bendradarbiavimu bei dalyvavimu pagrįsta elgsena internete. Vis dėlto, kad tokia vartojimo forma išplistų išsivysčiusios ekonomikos šalyse, labai svarbūs šie veiksniai: tikėjimas bendra gerove, pertekliniai pajėgumai ir technologijos⁽⁸⁾.

3.4 Nepažįstamų asmenų tarpusavio pasitikėjimas tikriausiai yra lemiamas aspektas užtikrinant bendravimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo sėkmę. Savo ruožtu, technologijos žmonėms sudaro sąlygas naudotis virtualiomis paslaugomis, kurios leidžia užmegzti realius ryšius, paremtus didesniu pasitikėjimu.

3.5 Išteklių dalijimuisi būtinas pasitikėjimas ir gera reputacija, ypač kai reikia pritraukti naujus naudotojus. Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo iniciatyvos privalo užtikrinti savo bendruomenių saugumą.

3.6 Tuomet galima tikėtis, kad dalijimasis internete bus gera įžanga ir į dalijimąsi prie jo neprisijungus. Realiame pasaulyje paprasčiausias būdas užtikrinti pasitikėjimą dalijantis – apriboti bendruomenės dydį arba naudotis kokia nors jau esama bendruomene, kurioje jau išplėtotas tam tikras pasitikėjimo jausmas ir užmegzti santykiai. Kai kurie bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo projektai leidžia kurti uždaras grupes, kuriose patenkinami naudotojų poreikiai ir užtikrinamas pasitikėjimas, nes jas paprasčiau valdyti.

3.7 Kai išsivysto paslaugos naudotojų bendruomenės jausmas, kartu padidėja pasitikėjimas pačia paslauga ir jos naudotojų tarpusavio pasitikėjimas. Naudotojai savo veiksmais ir sąveika stengiasi pelnyti ir išsaugoti gerą reputaciją, kadangi būtent ji jiems leidžia sąveikauti su bendruomene ir naudotis sistema, kaip tai vyksta visose rinkose.

3.8 Rizikos visiškai panaikinti neįmanoma. Bet kuriuo atveju platformos, sudarančios galimybes mainams, privalo užtikrinti, kad nariai suprastų tokią riziką ir būtų pakankamai informuoti, kad ją galėtų veiksmingai valdyti.

3.9 Be to, technologija yra esminis veiksnys siekiant optimizuoti išteklių paiešką, į grupes suburti bendrų interesų turinčius žmones ir kurti bendruomenes. Mobilios ir realiu laiku veikiančios technologijos leidžia greičiau ir patogiau papildyti paieškos duomenis ir, kai reikia, pasinaudoti paprastomis atsiskaitymo sistemomis.

3.10 Tačiau kuriant paslaugos srautą svarbu užtikrinti, kad ji būtų lengvai prieinama ir patogi naudotis, skatintų naudotojų ir paslaugos teikėjo glaudžius, pasitikėjimu grindžiamus santykius, suteiktų pakankamas ir patikimas saugumo priemones ir leistų kaupti į vartotoją orientuotą patirtį, kad naudojantis atitinkamomis centralizuotomis duomenų bazėmis būtų sukurti reputacijos bankai.

3.11 Šis reputacijos aspektas atlieka itin svarbų ekonominio ir socialinio pobūdžio permainų katalizatoriaus vaidmenį. Apskaičiuota, kad reputacijos kapitalas⁽⁹⁾ galėtų būti antrąja valiuta, kurios vertė priklausytų nuo užtikrinamo pasitikėjimo. Būtų galima teigti, kad šis reputacijos kapitalas tampa XXI amžiaus ekonomikos kertiniu akmeniu, nes naudojamas senu galingu principu „iš lūpų į lūpas“, kad informacija tinklų visuomenėje pasklistų kaip virusas.

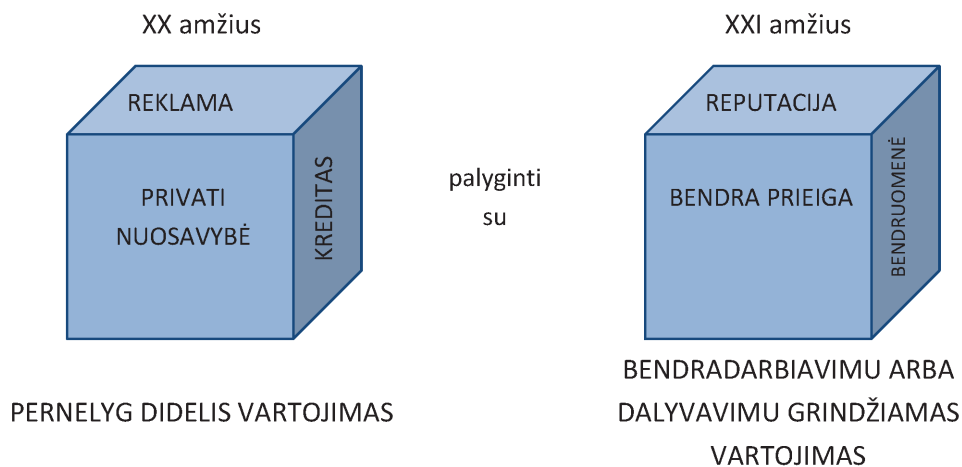
3.12 Piliečiai jau išreiškia savo poreikius ir interesus tinkamiau ir skaidriau elgdamiesi ir vartodami. Priimdami sprendimą pirkti jie atsižvelgia ir į grynai socialinio pobūdžio savybes ir taip savo sprendimus susieja su emociniu turiniu.

3.13 Galiausiai ištikimas vartotojas prekės ženklui leidžia naudotis savo įtaka ir parama aktyviai prisidedamas prie bendros iniciatyvos sėkmės, o tai sustiprina ir skatina procesą.

⁽⁸⁾ Albert Cañigual www.consumocolaborativo.com.

⁽⁹⁾ Rachel Botsman reputacijos kapitalu vadina reputacijos vertę visuomenėje ir rinkose ir jos vertę ketinimų, gebėjimų ir vertybių požiūriu.

3.14 Trumpai tariant, dvidešimtojo amžiaus dvasią atspindinčią lygybę: kreditas + reklama + privati nuosavybė = pernelyg didelis vartojimas, reikia pakeisti nauja lygybę, kuri apibendrintų šį šimtmetį: reputacija + bendruomenė + bendra prieiga = bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas.

3.15 Bendradarbiavimu grindžiamas vartojimas ir Sąjungos politika, visų pirma vidaus rinkos politika, turi daug bendrų tikslų, pavyzdžiui, didinti išteklių naudojimo efektyvumą, vystyti socialines inovacijas kuriant darbo vietas ir prisidedant prie ekonomikos klestėjimo. Daugelis bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo įmonių savo veiklą vykdo ES teritorijoje, todėl Europos žemynas gali tapti naujų verslo modelių lopšiu, kuris užtikrintų tvaresnę ekonomikos vystymąsi.

3.16 Kadangi bendradarbiavimu grindžiamas vartojimas reiškia didžiulius ekonominius, socialinius ir kultūrinius pokyčius, Komisija turėtų pašalinti galimas europinio lygmens kliūtis šiai veiklai ir sukurti reglamentavimo sistemą, kuri šiam sektoriui užtikrintų ilgalaikį tikrumą.

4. Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo geroji praktika

4.1 Jau egzistuoja platus pasiūlymų dėl bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo visame pasaulyje spektras ir šioje srityje sukaupta įvairios patirties. Tai rodo, kad kitoks vartojimo būdas yra ne tik įmanomas, bet ir gali labai padėti pagerinti pasaulį, kuriame gyvename, ir, dar svarbiau, išsaugoti jį būsimoms kartoms.

4.2 Dėl ekonomikos krizės atsirado platformų, kuriose, pavyzdžiui, perkamos ir parduodamos dėvėtos vestuvinės suknelės ir aksesuarai, nuomojami namai, nuomojamos transporto priemonės arba vakariniai drabužiai, įskaitant dizainerių sukurtus drabužius ar prabangius aksesuarus. Taip pat susikūrė bendruomenių, kurių naudotojai paskelbia užduotį, pavyzdžiui, surinkti baldus ar atsiimti siuntinį, ir nurodo, kokį atlygį sumokės ją įvykdžiusiam asmeniui.

4.3 Tipiškas bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo vertingumo pavyzdys yra gausybė priemonių ir įrankių, kuriais, nepaisant didelės jų kainos, naudojamosi retai. Tą patį galima pasakyti apie retą naudojamąsi gėrybėmis arba nesugebėjimą tinkamai naudotis jomis ar jų teikiamomis galimybėmis. Tipiniai pavyzdžiai: kam pirkti grąžtą, jei juo per visą gyvenimą bus naudojamosi tik 20 minučių arba kam pirkti automobilį, jei jis daugiau laiko stovės nei juo bus važiuojama.

4.4 Penkiasdešimt penki procentai europiečių norėtų, kad vartojimas būtų tvarus net jei už tai reikėtų daugiau mokėti. Artimiausiais metais vartotojų pageidavimai alternatyvių vartojimo būdų srityje dažniausiai bus susiję su ⁽¹⁰⁾:

— mainais (19 proc.),

— nuoma (22 proc. atvejų įrankių),

— grupiniu pirkimu (19 proc.),

⁽¹⁰⁾ Tyrimas „Alternatyvūs europiečių vartojimo būdai“ (isp. k. *Los Consumidores Europeos en modo alternativo*) „Observatorio Cetelem“, 2013 m.

- „pasidaryk pats“ (12 proc. atvejų kalbama apie siuvimą),
- pirkimu savo vietovėje (0 km) (75 proc. žmonių nori išvengti pernelyg didelių platinimo tinklų),
- naudotų daiktų pirkimu (19 proc.).

4.5 Nors bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas apima platų ir atvirą iniciatyvų spektrą, joms visoms yra būdinga tai, kad, kaip pirmiau minėta, jos padeda užmegzti žmonių, kurie turi neišnaudotų išteklių, ir žmonių, kuriems tų išteklių reikia, ryšius. Šį aspektą puikiai atspindi tai, kad dažnai kalbama apie ekologiškesnių produktų gamybą, tačiau geriau panaudodami tai, ką jau turime, aplinką tausotume dar labiau.

4.6 Bendradarbiavimu grindžiamas vartojimas daro tiesioginį poveikį (sunaudojama mažiau išteklių ir išmetama mažiau CO₂, didėja kokybiškų daiktų paklausa, jei juos ketinama skolinti, nuomoti ar sutaisyti; skatinamas keletui naudotojų naudingas ekologinis projektavimas, ilgas tinkamumas naudoti ir pakartotinis suderinamų produktų personalizavimas; gerinama socialinė sąveika, bendruomenės vystymasis ir piliečių tarpusavio pasitikėjimas; sudaromos sąlygos aukštos kokybės daiktais naudotis nedideles pajamas turintiems žmonėms ir pan.). Jis taip pat gali daryti kitokią, netiesioginį poveikį.

4.7 Europos Sąjungos teisės požiūriu bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas labiausiai galėtų būti prilygintas paslaugos teikimui pagal SESV 57 straipsnį, tačiau kyla daug klausimų. Tačiau bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo atveju reikėtų veiklą, kuria nesiekama pelno, atskirti nuo veiklos, kuria siekiama naudoti, nes tik pastaroji veikla nusipelno ES teisės aktų leidėjų dėmesio.

4.8 Siekiant įvesti šiek tiek tvarkos pagal bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo koncepciją vykdomų iniciatyvų didėjančios įvairovės srityje, dalijimosi ekonomikoje išskiriamos keturios sritys: vartotojas vartotojui (C2C), vartotojas vartotojui, tačiau pasitelkiant verslą (C2B), verslas vartotojui (B2C) ir verslas verslui (B2B).

4.9 Kita vertus, siūloma iš trijų sistemų susidedanti klasifikacija⁽¹¹⁾: produktu grindžiamos sistemos, perskirstymo rinkos ir bendradarbiavimu grindžiamas gyvenimo būdas.

4.10 Kaip galima įsitikinti, bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas yra įmanomas bet kurioje kasdienio gyvenimo srityje, pavyzdžiui⁽¹²⁾:

- judumas (dalijimasis vienu automobiliu, dalijimasis transporto priemonėmis, taksi, dviračiais, stovėjimo vietomis ir jų nuoma, bendras naudojimasis automobiliu – laisvų vietų užpildymas kitais keleiviais, kurie važiuoja į tą pačią pusę),
- energijos vartojimo efektyvumas (dalijimasis namų ūkio įranga),
- būstas ir dirbamos žemės sklypai (kambarių nuoma, dalijimasis būstu ir miesto ir kaimo daržais ir sodais),
- verslas (bendras darbas arba dalijimasis biuro patalpomis),
- ryšiai (mobiliesiems telefonams skirtos platformos, kurių naudotojai tos pačios bendruomenės nariams gali pirkti ir parduoti prekes ir paslaugas),
- darbas (labai smulkios užduotys, žmonių samdymas konkrečiam darbui, padėjėjų samdymas, kai geriausiam kandidatui pavedama atlikti įvairias užduotis pradedant paveikslų pakabinimu ir baigiant baldų surinkimu),
- kultūra (knygų palikimas viešose vietose, kad jas galėtų skaityti kiti (angl. k. *bookcrossing*), knygų mainai, jaunimo iš skirtingų šalių kultūrinių mainų skatinimas),
- švietimas (skaitmeninės bendruomenės, kuriose mokomasi kalbų),

⁽¹¹⁾ Rachel Botsman.

⁽¹²⁾ Keletas nuorodų į bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo projektus:
<http://www.collaborativeconsumption.com/directory/>.
<http://www.consumocolaborativo.com/directorio-de-proyectos/>.
<http://consocollaborative.com/1704-100-sites-de-consommation-collaborative.html>.
<http://collaboriamo.org/>.
<http://www.kokonsum.org/plattformen>.
<http://www.gsara.tv/~ouishare/>.

- laikas ir įgūdžiai (laiko bankai),
- laisvalaikis (dalijimasis skaitmeniniu turiniu),
- finansai (fizinį asmenų skolinimas vieni kitiems, tiesioginės fizinį asmenų paskolos mažosioms ir vidutinėms įmonėms, visuomenės finansavimas (angl. k. *crowdfunding*) arba kolektyvinis finansavimas, visuomenės finansavimas visuomenės naudai (angl. k. *crowdfunding for crowdbenefits*),
- turizmas (vakarieniavimas pas privačius asmenis ir maisto produktų tarpusavio mainai),
- menas, vaikų drabužių ir jiems skirtų daiktų turgeliai, kuriuose šiais dalykais keičiamasi arba kur jie dovanojami, daiktų taisyimas ir perdirbimas – tai keletas iš daugelio iniciatyvų, kurias būtų galima paminėti, tačiau šios nuomonės tikslas nėra jas visas išsamiai išnagrinėti,
- skatinimas naudoti atsinaujinančiąją energiją, jei įmanoma pasidalyti energijos pertekliumi naudojant pažangiuosius tinklus.

4.11 Apskritai pakaktų nustatyti, kurios prekės, žinios ar paslaugos turi perteklinių pajėgumų ir kuriomis galima dalytis tokiomis aplinkybėmis, kurios skatintų bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamą vartojimą. Šios aplinkybės tai, pavyzdžiui, užsitęsusi prasta ekonomikos būklė, auganti etinio ir tvaraus vystymosi paklausa ir kasdienis gyvenimas, kur piliečiai užmezga ir palaiko vis daugiau ryšių. Šiuo metu yra susidariusios visos šios sąlygos.

5. Siūlomos iniciatyvos ir veiklos strategija

5.1 Todėl Komitetas ragina Europos Komisiją imtis tinkamų vartotojų apsaugos priemonių, kad remiantis atitinkamais tyrimais būtų galima įgyvendinti šioje nuomonėje siūlomas iniciatyvas.

5.2 Toliau pateikiamos trumpos veiksmų gairės, kurios, Komiteto nuomone, turėtų būti įtrauktos į strategiją, kad būtų nuosekliai vystomas bendradarbiavimu ar dalyvavimu grindžiamas vartojimas taikant priemones, skirtas valstybių narių įgyvendinamai vartotojų apsaugos politikai remti, papildyti ir stebėti.

- a) Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo veiklai skirto teisinio ir mokestinio pagrindo sukūrimas nustatant ir reguliuojant, jei reikia, tokius aspektus kaip, pavyzdžiui, teisinė atsakomybė, draudimas, naudojimosi teisės, teisės į apsaugą nuo suplanuoto nusidėvėjimo⁽¹³⁾, nuosavybės teisės, kokybės standartai, teisių ir pareigų nustatymas, prireikus, tam tikrų apribojimų ir paslėptų kliūčių prekybai Bendrijos vidaus pašalinimas ir galimas teisės aktų nuostatų iškreipimas.
- b) Informacijos apie bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo iniciatyvas skleidimas, jų propagavimas ir gyventojų supažindinimas su jomis ir jų nauda pavieniams asmenims ir bendruomenei. Informavimas apie privalomus šiuo metu produktams, kuriais dalijamasi, taikomus teisinės sistemos aspektus (perdirbimas, pakartotinis panaudojimas, atnaujinimas ir ilgas naudojimas).
- c) Vartotojų ir naudotojų informavimas ir konsultavimas atsakingo dalyvavimo iniciatyvose klausimais skatinant bandomuosius projektus ir iniciatyvas bendradarbiavimu grindžiamo vartojimo srityje.
- d) Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo propagavimas pasinaudojant projekto *ShareableCities*, dalijimosi transporto priemonėmis arba dalijimosi kitose srityse, pavyzdžiui, maisto, būsto ir net darbo, patirtimi.
- e) Nuolatinių struktūrų rėmimas sukuriant platformas bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo vystymui, visų pirma turint omenyje technologijas ir tinklus.
- f) Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo vystymas ir plėtojimas skatinant sukurtų tinklų aktyvumą ir suteikiant jiems dinamiką.

⁽¹³⁾ Daikto naudojimo ar paslaugos gyvavimo trukmės suplanavimas, kai projektavimo etape sutrumpinama jų realaus pajėgumo veikti trukmė ar naudingumas.

- g) Europos institucijų dalyvavimas bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo iniciatyvose tiek naudojantis esamais ištekliais, tiek leidžiant naudotis savais ištekliais.
- h) Pilietinė visuomenė gali atlikti aktyvų vaidmenį suteikiant prieigą prie viešųjų gėrybių, kad visuomenė kuo geriau jomis pasinaudotų, sukuriant bendrą infrastruktūrą, kuria būtų dalinamasi.
- i) Be to, siūloma veiksmų strategiją konkrečiai įgyvendinti šiose srityse:
- **švietimo.** Mokyklose reikia imtis aktyvių veiksmų, kitaip tariant, dirbant su vaikais nuo pat mažens turėtų būti siekiama išsklepyti ir įtvirtinti pažiūras, įpročius ir vertybes, kurios būtų palankios bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamų vartojimo iniciatyvų kūrimui;
 - **vartotojų asociacijų.** Į tinklą susijungusios vartotojų ir naudotojų organizacijos įgyvendinant strategiją galėtų atlikti dvejopą vaidmenį – tiek aktyvų, kurdamos iniciatyvas, tiek reaktyvų – jose dalyvaudamos;
 - **kooperatyvų.** Kooperatyvai gali tapti pagrindiniais bendradarbiavimu ir dalyvavimu grindžiamo vartojimo sąjungininkais, nes jie vadovaujami tais pačiais bendrais principais ir vertybėmis; Todėl kooperatyvų judėjimas gali atlikti tiek aktyvų, tiek reaktyvų vaidmenį vystant šias iniciatyvas į savo struktūrą priimdamas panašių tikslų siekiančius bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo tinklus⁽¹⁴⁾. Vartojimo kooperatyvai ir vadinamieji „nulinio kilometro“⁽¹⁵⁾ kooperatyvai yra puikus pavyzdys to, kas jau tapo realybe.
 - **visuomenės.** Suaugę žmonės ir visuomenė apskritai ieškodami jiems skirtų bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamo vartojimo iniciatyvų ir jose dalyvaudami gali išvystyti reaktyvią veiklą, kuri, be kita ko, padėtų siekti asmeninio tobulėjimo integruojantis ir prisidėtų prie socialinės sanglaudos bendrai naudojantis bendru turtu.

2014 m. sausio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽¹⁴⁾ Salcedo Aznal, Alejandro – „Cooperativismo 3.0“ – 100 años de cooperativismo de consumidores y usuarios: historia y futuro (65–68 psl.). 2013 m. Ispanijos vartotojų kooperatyvų sąjunga (UNCCUE).

⁽¹⁵⁾ Kooperatyvai, tiekiantys produktus ar vykdančys veiklą, susijusią su vietos ekonomika, taip mažindami ilgų nuotolių vežimo ir pristatymo poveikį.